

در بازدید از نمایشگاه تخصصی کتب حوزوی و معارف اسلامی مطرح شد

دانشگاه رضوی مسیر تولید علم تا عمومی سازی معارف را ترسیم کرد

رئیس دانشگاه علوم اسلامی رضوی بر تولید آثار تخصصی برای نخبگان و آثار ترویجی با زبان ساده برای عموم مخاطبان تأکید کرد. به گزارش آستان‌نبوز، حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر حسین فرزانه، رئیس دانشگاه علوم اسلامی رضوی در بازدید از یازدهمین نمایشگاه تخصصی کتب حوزوی و معارف اسلامی حوزه علمیه خراسان، بر ضرورت تنوع بخشی به تولیدات علمی و توجه همزمان به مخاطبان تخصصی و عمومی تأکید کرد.

این نمایشگاه در مجتمع حوزوی آیت‌الله العظمی شاهرودی (ره) برپا شده است و رئیس دانشگاه علوم اسلامی رضوی با همراهی دکتر محمدرضا قائمی نیک، معاون پژوهش دانشگاه، ضمن بازدید از غرفه دانشگاه رضوی، از بخش‌های مختلف نمایشگاه و آخرین دستاوردهای حوزه علمیه خراسان در زمینه علوم اسلامی و انسانی دیجیتال و هوش مصنوعی دیدن کرد.

■ **تولید آثار تخصصی برای تقویت مرزهای دانش دینی**

حجت‌الاسلام والمسلمین فرزانه در این بازدید، بر ضرورت حرکت دانشگاه به سمت تولید آثار تخصصی تأکید کرد و گفت: در زمینه تولید علم دینی و علوم انسانی اسلامی باید آثاری تخصصی و عمیق با هدف پاسخ‌گویی به نیازهای علمی نخبگان و مخاطبان خاص تولید شود. وی در عین حال، عمومی سازی علم را نیازمند تولید محتوایی متناسب با زبان و نیاز عموم جامعه دانست و افزود: در کنار آثار تخصصی، تولید آثار ترویجی با زبان ساده و قابل فهم برای مخاطبان عمومی ضروری است و باید در این زمینه فعالیت بیشتری صورت گیرد.

■ **نشر دیجیتال؛ ضرورت تحول در شیوه عرضه کتاب**

رئیس دانشگاه علوم اسلامی رضوی همچنین بر بهره‌گیری از فناوری‌های نوین در صنعت چاپ و تحول در شیوه‌های تولید، نشر و عرضه کتاب تأکید کرد. وی حرکت به سمت گسترش کتاب‌های دیجیتال و استفاده از ظرفیت فضای مجازی برای نشر و بازاریابی کتاب را از ضرورت‌های امروز عرصه نشر دانست.

■ **روایتی جامع از امام رضا(ع) برای مخاطبان پرتغالی زبان**

کتاب «امام رضا(ع)؛ دانای خاندان محمد(ص)» با هدف ارائه روایتی جامع و در عین حال عمومی از زندگانی، شخصیت و معارف امام رضا(ع) تدوین شده است. اثری که ترجمه پرتغالی آن در کشور برزیل منتشر و در نشست بین‌المللی کنگره جهانی امام رضا(ع) رونمایی شده است. مرتضی انفرادی، عضو هیئت علمی گروه حکمرانی زیارت پژوهشکده زیارت بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی در این گفت‌وگو از چرایی شکل گیری این اثر، ساختار هشت فصلی آن و مسیر ترجمه کتاب به زبان‌های مختلف می‌گوید.

■ **چه ضرورتی موجب شد کتاب «امام رضا(ع)؛ دانای خاندان محمد(ص)» شکل بگیرد؟**

نیازی احساس می‌شد که امام رضا(ع) در قالب اثری جامع، کامل و در عین حال عمومی به مردم معرفی شوند؛ کتابی که مخاطب بتواند با مراجعه به آن، تصویری نسبتاً کامل از زندگانی و ابعاد مختلف شخصیت ایشان بدست آورد.

برای پاسخ به این دغدغه، تصمیم گرفته شد اثری در باره زندگانی امام رضا(ع) تدوین شود که در کنار زندگی و سیره ایشان، موضوع زیارت را نیز مورد توجه قرار دهد. بر همین اساس، طرح پژوهشی کتاب «امام رضا(ع)؛ دانای خاندان محمد(ص)» در گروه فرهنگ و سیره رضوی سابق و پژوهشکده زیارت کنونی طراحی و اجرا شد.

■ **این جامعیت در ساختار کتاب چگونه دیده شده است؟**

کتاب به نیت امام هشتم(ع) در هشت فصل تدوین شده است؛ فصل نخست به زندگانی شخصی امام رضا(ع) می‌پردازد و فصل دوم به شخصیت معنوی ایشان اختصاص دارد. در فصل سوم، اخلاق و رفتار امام رضا(ع) بررسی شده و فصل چهارم به شخصیت علمی ایشان می‌پردازد. زندگانی سیاسی امام رضا(ع) موضوع فصل پنجم است و فصل ششم به شهادت ایشان اختصاص دارد. فصل هفتم با عنوان «گل وازهایی از بوستان حکمت رضوی» مجموعه‌ای از حکمت‌ها و معارف رضوی را در برمی‌گیرد و فصل هشتم نیز با عنوان «زیارت؛ نمادی از یک تاپرستی» به موضوع زیارت می‌پردازد.

■ **ترجمه پرتغالی این کتاب چگونه به مرحله انتشار رسید؟**

ترجمه پرتغالی کتاب در کشور برزیل انجام و منتشر شد و در نشست بین‌المللی کنگره جهانی امام رضا(ع) نیز از این نسخه رونمایی شد. اساس این کار همان دغدغه‌ای است که از ابتدا در تدوین کتاب وجود داشت؛ اینکه بتوان معرفی جامع و عمومی از امام رضا(ع) را در اختیار مخاطبانی فراتر از فضای فارسی زبان قرار داد.

■ **درست است که پرتغالی نخستین زبان خارجی این کتاب نیست؟ این اثر تاکنون به چه زبان‌هایی منتشر شده است؟**

این کتاب تاکنون به زبان‌های انگلیسی، فرانسوی و صربستانی نیز منتشر شده است. روند ترجمه اثر به زبان‌های دیگر ادامه دارد و تا جایی که اطلاع دارم، ترجمه‌های اندونزیایی و تایلندی آن نیز در حال انجام است.

■ **برنامه ترجمه کتاب به زبان‌های مختلف تا کجا ادامه پیدا می‌کند؟**
برای ششمین دوره کنگره جهانی امام رضا(ع)، ترجمه این اثر به هشت زبان در نظر گرفته شده تا مجموعه‌ای هشت‌زبانه از کتاب آماده شود. بخشی از این ترجمه‌ها انجام شده و بخشی دیگر نیز در حال پیگیری است.

■ **اگر بخواهید این کتاب را به مخاطبان معرفی کنید، مهم‌ترین ویژگی آن چیست؟**

ویژگی کتاب این است که مخاطب می‌تواند در یک اثر، با بخش‌های مختلف زندگانی و شخصیت امام رضا(ع) آشنا شود؛ از زندگی شخصی و شخصیت معنوی گرفته تا اخلاق و رفتار، شخصیت علمی، زندگانی سیاسی، شهادت، حکمت‌های رضوی و موضوع زیارت. این کتاب را به همه دوستان و محبان امام رضا(ع) پیشنهاد می‌کنم.

محمد حسین مروج کاشانی | زیارت به معنای حضور

نزد قبور پیامبران، امامان، امامزادگان و مؤمنان است. زیارت از اعمال پسندیده اسلامی بوده و در طول تاریخ، مسلمانان به آن عنایت و اهتمام ویژه‌ای داشته‌اند. این عمل نزد شیعیان جایگاهی ویژه دارد. سالانه شیعیان فراوانی از نقاط مختلف جهان به‌منظور زیارت قبور ائمه اطهار (ع) و برخی امامزادگان سفر می‌کنند. از طرف دیگر، شاید برایتان جالب باشد بدانید برخی از حوزویان و دانشگاهیان به عنوان افراد مرتبط با دو نهاد مطرح علمی و آموزشی، یعنی حوزه و دانشگاه چه دیدگاه و نظراتی نسبت به موضوعات مرتبط با پدیده و مقوله زیارت دارند. بهانه پرداختن به این موضوع، انتشار کتابی با عنوان «زیارت: گفت‌وگو ی حوزه و دانشگاه» شامل مجموعه مقالات، مصاحبه‌ها و میزگردها به کوشش سیدرضا شیرازی است که چاپ نخست آن چندی پیش در شمارگان ۵۰ نسخه و در قطع رقعی در ۴۳۵ صفحه، از سوی بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی در سال جاری راهی بازار نشر کتاب شد. به همین مناسبت در این گزارش به معرفی مختصر این اثر می‌پردازیم.

■ **اثری بر پایه گفت‌وگوهای «مسئله‌محور»**

در ابتدای این کتاب و در متنی با عنوان «سخن ناشر» با اشاره به اینکه این اثر، کوششی عالمانه و روشمند در بازخوانی مفهوم «زیارت» بوده و به مثابه پدیده‌ای دینی، معرفتی و تمدنی است، بیان می‌کند: [[این کتاب] کوششی است که در پرتو گفت‌وگویی مسئله‌محور و هدفمند میان حوزه و دانشگاه شکل گرفته است. گردآورنده اثر، با اشراف همزمان بر سنت علمی حوزه و ادبیات تحلیلی دانشگاهی کوشیده است بستری معتبر و کارآمد برای این تعامل علمی فراهم آورد و از رهگذر آن افقی تازه در مطالعات زیارت پژوهی بگشاید. در ادامه این متن آمده است: مقالات این مجموعه، حاصل اندیشه و پژوهش صاحب‌نظرانی است که هر یک از جایگاهی ممتاز در سطوح عالی علمی حوزوی و دانشگاهی برخوردارند و نویسندگان با تکیه بر روش‌شناسی منسجم و رویکردی تحلیلی، زیارت را از منظرهای گوناگون فقهی، حدیثی، الهیاتی و اجتماعی مورد واکاوی قرار داده و کوشیده‌اند ابعاد نظری و کارکردی این پدیده را به صورت منظم و مستدل تبیین کنند.

در این متن به این مطلب نیز تصریح شده است: این کتاب، نه تنها تجربه‌ای در خور توجه از تعامل علمی میان دو نهاد علم دینی و دانشگاهی به شمار می‌آید، بلکه می‌تواند الگویی الهام‌بخش برای تولید دانش دینی روزآمد، مسئله‌محور و پاسخگو به نیازهای فکری و فرهنگی جامعه معاصر باشد.

■ **از افق «زیارت متعالی» تا ضرورت تأسیس «فقه زیارت»**

سیدرضا شیرازی، عضو پژوهشکده علوم اسلامی

رضوی و گردآورنده این کتاب هم در بخش مقدمه این اثر، اظهار می‌کند:

این کتاب با الگوی گفت‌وگوی میان دو سنت حوزوی و دانشگاهی، می‌کوشد «زیارت» را در پیوند مفهومی، تاریخی – متنی، فقهی و اجتماعی صورت‌بندی کند و از همنشینی صرف مقالات فراتر برود.

وی ادامه می‌دهد: کتاب [حاضر] از رهگذر هشت مقاله علمی و پژوهشی و دومیان نوشت (مصاحبه و میزگرد)، پرسش‌ها و پاسخ‌های دوسویه‌ای را پیش چشم خواننده می‌گذارد [که عبارت‌اند از]: از افق «زیارت متعالی» و امکان‌های آن تا لزوم تأسیس «فقه زیارت» [که] به‌مثابه شاخه‌ای مستقل، از بازخوانی تاریخی زیارت‌نامه‌ها و متون کلاسیک تا نقد غلو و پالایش میراث و از منطق روش‌شناسی مطالعه اجتماعی زیارت تا ترجمان اجتهاد اجتماعی در سیاست‌گذاری معاصر و... [را شامل می‌شود].

شیرازی معتقد است: دستاورد محوری کتاب، آن است که «زیارت» را نه تک‌بعدی که میدان میان رشته‌ای زنده‌ای نشان می‌دهد که بدون گفت‌وگوی آگاهانه حوزه و دانشگاه، با انتزاعی می‌ماند و یا اداری. خواننده فرهیخته در این مسیر، هم نقشه مفهومی و هم چارچوب هنجاری و هم راهکارهای اجرایی سنجیده بدست می‌آورد، تمرکز آن بر سنت امامیه و متون محوری شیعی است و داده‌های میدانی گسترده را به پروژه‌های بعدی واگذار می‌کند.

گردآورنده این اثر درباره مخاطبان اصلی این کتاب نیز اظهار می‌کند: مخاطبان اصلی [این اثر] سه گروه‌اند:

«پژوهشگران (رشته‌های الهیات، فقه، تاریخ، علوم اجتماعی و...»، «مدیران و سیاست‌گذاران آستان‌ها و زیارتگاه‌ها» و «طلاب و دانشجویانی» که می‌خواهند پژوهش مسئله‌محور انجام دهند. وی یادآور می‌شود: ضرورت [گردآوری] این کتاب در یک جمله [عبارت است از]: به جای گردآوری پراکنده مقالات، نقشه راه «مسئله‌محور» برای فهم و بهبود زیارت ارائه می‌شود. از «افق» تا «قاعده»، از «متن» تا «میدان» و از «روش» تا «اجرا».

■ **از «معنای زیارت» تا «نقشه مسائل زیارت»**

شیرازی در قسمت دیگری از بخش مقدمه این اثر اشاره می‌کند: این کتاب نخستین تلاشی است که مفهوم «زیارت» را به طور نظام‌مند در چهار ساحت هم‌افق صورت‌بندی می‌کند که عبارت‌اند از: «زیارت به عنوان تجربه معنوی – وجودی (افق زیارت متعالی)»، «زیارت به عنوان متن و میراث قابل بازخوانی (زیارت‌نامه‌ها و متون کلاسیک)، «زیارت به عنوان عرصه قاعده‌گذاری فقهی (تکالیف فردی و قواعد وضعی و نهادی)» و «زیارت به عنوان پدیده اجتماعی – سیاسی

(نهاد آستان‌ها، جمعیت، اقتصاد و آینده‌پژوهی)». به اعتقاد وی، این هم‌اندیشی امکان می‌دهد تعریف کاربردی – مفهومی از زیارت ارائه شود که هم در فقه، هم در علوم اجتماعی و هم در سیاست‌گذاری قابل بهره‌برداری باشد، بدین ترتیب، [این] کتاب از «معنای زیارت» تا «نقشه مسائل زیارت» ارتقا می‌یابد.

■ **انتخاب «چینش گفت‌وگویی»**

در قسمت دیگری از بخش مقدمه این کتاب به انتخاب «چینش گفت‌وگویی» مطالب اشاره شده است. گردآورنده این اثر در این باره توضیح می‌دهد: نوآوری اصلی در روش‌شناسی [این کتاب]، انتخاب «چینش گفت‌وگویی» است. برخلاف مجموعه‌های مقاله‌ای که صرفاً متن‌ها را کنار هم می‌نشانند، این کتاب منطق «پرسش – پاسخ» و «تضارب سازنده» را محور قرار داده و هر فصل یا مبنایی را می‌گذارد تا فصل مرتبط با آن، آن فصل را به سطح قاعده – اجرا ترجمه کند یا نقدی است که فصل بعدی پاسخش را سامان دهد.

وی معتقد است این روش سه دستاورد دارد که عبارت‌اند از: «امکان ارزیابی متقابل میان حوزه و دانشگاه»، «کاهش فاصله متن – هنجار با میدان – سیاست» و «تولید یک الگوی قابل بازتولید برای دیگر حوزه‌های مطالعات دینی (مانند فقه محیط زیست یا فقه رسانه و...)».

شیرازی در قسمت انتهایی از بخش مقدمه این اثر با اشاره به اینکه این کتاب نه پایان یک مسیر که آغاز راهی تازه است، اظهار می‌کند:

راهی که از همنشینی

حوزه و دانشگاه، از

هم افزایی متن

و میدان و

از پیوند

افق‌های

معنایی

با قواعد

هنجاری و

اقتضائات نهادی شکل

نگاهی به اثر تازه بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی در بازخوانی یک مقوله دینی، معرفتی و تمدنی

بازخوانی پدیده زیارت از مسیر گفت‌وگوی حوزه و دانشگاه

گرفته است. فصل‌ها [این کتاب] هر یک قطعه‌ای از پازلی بزرگ‌ترند که تصویر کلی آن تنها با خواندن مجموعه کامل بدست می‌آید. تصویری از زیارت به‌مثابه تجربه‌ای چندساحتی که در تلاقی معنا، متن، فقه و اجتماع تکوین می‌یابد.

وی اضافه می‌کند: خواننده فرهیخته در این مسیر، هم با میراث و متون کلاسیک مواجه می‌شود، هم با دغدغه‌های امرویز فقه و حکمرانی و هم با افق‌های نوین پژوهش اجتماعی و آینده‌پژوهانه [روبه‌رو می‌شود].

■ **آشنایی با برخی از مطالب این کتاب**

خوانندگان و مخاطبان با مطالعه فصل‌ها و موارد گوناگون مطرح شده در این کتاب با موضوعات و مطالب متنوع و جالبی در ارتباط با مقوله «زیارت» که از سوی نویسندگان و صاحب‌نظران متعددی از حوزه و دانشگاه ارائه شده است، آشنا می‌شوند که به برخی از این مطالب به اختصار و به شرح ذیل اشاره می‌شود:

«زیارت به‌مثابه سفر»، «تمایز زیارت متعارف و زیارت متعالی»، «زیارت و ارتباط آن با گردشگری»، «فقه زیارت و جایگاه آن در فقه مُضاف»، «مبانی و مسائل خاص فقه آستان‌های مقدس»، «فقه تولیت و خدام مشاهد مشرفه»، «رابطه فقه و کلام در بحث زیارت»، «تفاوت بین شیعه و محب»، «زیارت در فرهنگ اسلامی و شیعی»، «ضرورت تحول در عناصر فرمی زیارت»، «تأثیر فناوری بر خدمات زیارت»، «فقه‌الاجتماع»، «از مناظرات علم و دین تا ظهور علم دین»، «زیارت، فرهنگ و سنن اجتماعی»، «رویکردهای آینده‌پژوهی و تحولات زیارت»، «تأثیر تلفن همراه

بر تجربه

زیارت»

.....

در نخستین نشست جامعه‌شناسی حوزه و روحانیت مطرح شد

ضرورت بازتعریف کار طلبه در نظام اقتصادی و اجتماعی حوزه

■ **هشدار درباره کارمندی‌سازی روحانیت**

اشیری در بخش دیگری از سخنان خود نسبت به تسری الگوی کارمندی به حوزه هشدار داد و گفت: یکی از خطرهای سیاست‌گذاری درباره اشتغال طلاب آن است که کار طلبه فقط با الگوی رایج استخدام اداری و پرداخت مبتنی بر ساعت تعریف شود. وی با اشاره به دیدگاه آیت‌الله العظمی عبدالله جوادی آملی درباره مفهوم اجاره نفس افزود: در ارزش‌گذاری کار نباید فقط ساعت حضور فرد مورد توجه قرار گیرد، بلکه نتیجه، کیفیت و ارزشی که از فعالیت او ایجاد می‌شود نیز اهمیت دارد.

این پژوهشگر اقتصاد فرهنگی ادامه داد: ممکن است دونفر یک کار واحد را با کیفیت مشابه انجام دهند، اما یکی آن را در زمان کوتاه‌تری به پایان برساند؛ اگر نظام جبران خدمت تنها بر ساعت کار استوار باشد، فردی که کار را طولانی‌تر کرده است دریافتی بیشتری خواهد داشت.

اشیری با اشاره به اقدام انجام شده درباره مشاغل حوزوی گفت: در برخی مطالعات بیش از ۲۵۰ عنوان شغلی برای طلاب شناسایی شده و موضوع مرزد عادلانه نیز مورد توجه قرار گرفته است، اما باید روشن شود معیار تعیین این مرز چیست و آیا مقایسه کار طلبه با مشاغل مشابه در ساختار اداری، به انتقال همان منطق کارمندی به حوزه منجر نمی‌شود؟

وی تأکید کرد: سیاست‌گذاری درباره کار و معیشت طلاب باید به گونه‌ای انجام شود که اصلاح نظام جبران خدمت به کاربردی‌سازی تدریجی روحانیت منجر نشود.

■ **نقش وقف در پشتیبانی از خدمات دینی**

اشیری همچنین وقف را یکی از ظرفیت‌های مهم برای پشتیبانی از فعالیت‌های دینی و تبلیغی دانست و گفت: همه خدمات روحانیت را نمی‌توان با منطق سودآوری اقتصادی سنجید و بخشی از این فعالیت‌ها نیازمند پشتوانه‌هایی مانند وقف، وجوهات و منابع حمایتی است.

وی افزود: اگر حوزه علمیه را نهاد تعلیم و تولید معرفت و روحانیت را عرصه تحقق اجتماعی و تبلیغ دین بدانیم، وقف نیز می‌تواند به‌عنوان یکی از اصلاح‌پشتیان این ساختار ایفای نقش کند. برای رسیدن به یک الگوی دقیق در اقتصاد روحانیت، باید انواع فعالیت‌های طلبه و شیوه‌های تأمین مالی آن‌ها از یکدیگر تفکیک شود تا مشخص باشد کدام فعالیت نیازمند حمایت، کدام یک مشمول ارتزاق و کدام خدمت حرفه‌ای مستلزم جبران خدمت است.